

סיפורו האישי של האיש לפתע

שלושה ימים לפני היום שקבע לי בית-המשפט לחזור ארצה, הגעתי ב" מטוס לשדה-התעופה בלוד. אנשים שאינם מכירים אותי ודאי יתמהו שאדם המואשם בנסיון לרצח, שקיבל בית-דין יציאה לחוץ-לארץ, יחזור כדי לעמוד לדין. אולם לי לא היתה מעולה כל כוונה לעזוב את הארץ. מה רע לי כאן? כאן ביתי וכאן משפחתי, ופה אני מקחה, נמצא גם הצדק.

יצחק בוכשרייבר, האיש שנפגע עליידי מכוניתו ואשר אני מואשם בכחנה לרצחו, השחיר אותי ואת משפחתי. אני אינני מת' כחן להשתחו או אתו. כל מה שאני רוצה הוא לספר את השתלשלות המאורעות:

עליתי ארצה לפני 23 שנים מפולין. כאתי כספורטאייתיר למכביה השניה, כשחקן כדורגל בקבוצת מכבי פולניה. וכמו רבים, שהשתמשו במאורע זה כדי לעלות ארצה, משארתי גם אני בארץ. בחוץ-לארץ היתה לי משפחתי סוכנות לאופנועים ואני עצמי נהגתי באופנוע. משום כך החלטתי לעסוק גם בשם במקצוע האופנועים. החלתי לעבוד ב" טוח זה, וכעבור חצי שנה פתחתי חנות לתיקון אופנועים ברחוב מכבי בתל-אביב.

בחנות זו הכרתי גם את יצחק בוכשרייבר. בשנת 1936 הוא קנה אצלי זקס מוטור קטן. הוא היה קונה כמו כל קונה רגיל. מומן לזמן היה מחליף אופנוע או מתקן את אופ' נועז אצלי. באותם הימים היה בוכשרייבר סוכן למכירת חסורות בתשלומים. מלבד הכ' רותי אותו בחנות, לא היה לי כל מגע עמו.

בשנת 1937 עברתי לחנות ברחוב בצלאל פינת בית-לחם, ושם פתחתי בית-מלאכה ל" אופנועים, בשותפות עם אדם אחר. רק כעבור 12 שנה, אחרי שהתחתנתי ונולדו שתי הראשונות בשלוש בנותי, פתחתי שר' טפות חדשה, לייצור אופנועים וחלקי אופ' נועים בגבעת הרצל, בשם הצבי - תעשיית אופנועים. בתקופה זו לא הרביתי לראות את בוכשרייבר. רק לעיתים רחוקות היה בא לבית-החרושת כלקוח ותיק, לשם קבלת גל' גלישיניים במהירות. אולם שום עסקים לא היו לי איתו.

לפני ארבע שנים הייתי צריך להיפרד משו' תפי בבית-החרושת. הוא הקים לעצמו בית' חרושת לחלקי המכוניות, והסכים למכור לי את חלקו בבית-החרושת, עליידי מיכרו פני' מי. באותה תקופה קיבלתי שטף-דם פנימי קביבה, נוחתתי וסבלתי הרבה מאוד. כאשר הייתי צריך לרכוש את חלקו שותפי בבית-החרושת, בסכום של 53 אלף ל"י, הכביד עלי הרבר מאוד. היו ברשותי רק שמונת אלפים ל"י, ואת היתר הייתי נאלץ ללחץ ממקורות אחרים. את רוב הכסף לויתי מבנקים. 5 אלפים ל"י הילחה לי בוכשרייבר.

★ ★ ★

עסקי בדים

בזמן ששכנתי חזרה בבית-חולים אסותא היה בוכשרייבר, כמו הרבה קו' גים ותיקים שלי, מבקר אותי בבית-החולים. הייתי אז במצב קרוב לגסיסה; כל יום קיבלתי חצי ליטר דם, ואיש לא ידע מה יהיה גורלי. כשהבראתי הייתי צריך להשיג את הכסף עבור השותף תוך שלושה ימים, ובוכשרייבר הלחה לי את חמשת אלפי ה' לירות. אולם ההלחאות לא הקלו עלי. שותפי היה ממוצא הונגרי ו'99% מפועלי בית' החרושת היו הונגרים גם הם. שותפי לקח עמו את הפועלים ואני הייתי במצב מסובך. בוכשרייבר ניחם אותי. הוא היה בא אלי הביתה ומדבר עלי ל"י: "אין דבר, תראה שהכל יסתדר, תתגבר ותצא מכל התסכולות הזאת". אני המשכתי בעסקי ובוכשרייבר המ' שיך בשלו. בשותפות עם שני אנשים פתח מכבסה בבלון רמת-אביב. ומדי פעם היה בא אלי לקחת אצלי כביסה מהבית. לאט-לאט בפברואר 1955 יצאתי בפעם הראשונה לחוץ-לארץ, כדי לקנות מנועים ושאר חלקים לייצור אופנועים בארץ.

באנגליה הזדמן לי לקנות אופנועים משו' משים ממתנות הצבא הבריטי. תורתני ארצה כדי לקבל רשיון, ונסעתי שוב לאנגליה על מנת להכין את האופנועים למשלוח. במשך שישה שבועות עבדתי שם יחד עם פועלים בריטיים, ובאוגוסט 1955 החלתי להגיע האופנועים לארץ. שיפצתי אותם ומכרתתי לפי המחיר שנקבע עליידי משרד התחבורה. בחודש מאי 1956, בצאתי מהבנק ליצוא

אמנות

את על גג פתוח, ולשבתו: "המצאות היא שהיום עומד חצי עולם של עור שחור, מול חצי עולם של עור לבן. ישנה בעיה כזו". על כך קיבל תשובה מפי צעיר ממושקף: "טוב, הבעיה קיימת. יתכן ומפלים, אבל על כל פנים לא את דיוק של ארצי. את דיוק לא מפלים כלל. הוא מתוסבך כמו שחקן צהוב, לבן או שחור..."

התיכוחים לא הסתימו באולם. שעה ארוכה אחרי ההצגה ניסו עוד שכניו הקרובים של אולם נחמני להשתיק את קבוצת המתוכננים בסימטאות השכנות. כשעברו אנשי ההנהלה החדשה של התיאטרון ויומי סירת ערבי המחזה המקורי, על כני הצופים הנרגשים, עשו זאת בטיפוף. הנסיון הראשון הצליח.

מחול

בלי מכס-אגן

ענבל חזר הביתה. אחרי שהפך את מסעו בשמונה ארצות למחרוזת של נצחונות (ש' כללה אבן פגומה אחת: כשלוף בלונדון) נתן לבני הארץ לראות ממה התפעלו הזרים. הוא הופיע בהיכל התרבות בוכות, ולא בחסד - בצדק רב יותר מאשר רוב הופעות הייבוא שרקדו ושרו שם לאחרונה. כי ענבל הוא יצירת תרבות - מבובנו האמיתי של המושג. לרוע המזל, קשה לקהל הישראלי להבחין בכך, רבים בו הסנובים המקצועיים, המסר' גלים להתפעל רק מפרוות תרבות זרה (שאין הם מבינים אותה). רבים עוד יותר בו יוצאי מורת אירופה ובניהם, שאיבדו מזמן כל תרבות משלהם, אך המסתכלים בבזו על התרבות השרשרת של אסיה. ובעיקר: החומר הגלמי של ענבל כה קרוב לחיים והמעבר מפולקלור לתרבות כה עדין והדרגתי, עד שגם לבעלי הרצון הטוב קשה לתפוס כי הנה נולדה בארץ יצירה תרבותית אמיתית. מה שהופך את ענבל ליצירה אינו הגיוש הטכני - שעדיין אינו מושלם לגמרי, גם לא הליטוש, שנוסף לו בחוץ-לארץ. היצירה מת' בטאת בתחושה של סגנון, המאפשרת לשרה לייחנאי לקחת מכל הבא ליד, לחבר יחד קטעים של 120 מלחנים שונים, לכלל אפילו יסודות של תיאטר סגנונות שונים, מהודו ועד כוש - ובכל זאת להוציא מתחת ידה ורגליה דבר שהוא אחיד, שלם ומקורי.

לא כל קטעי ענבל ברמה אחת. יש קטעים שהם נחמדים בלבד, כמו בעקבי הצאן, ואף מיותרים, כמו הפטריוטיזם הממותק של מסביב למדורה. יש קטעים טובים, שאפשר לקצורם קצת, כמו חתונה בתימן, הרגמה נה' דרת של מנהגי העדה הסימפאטיט ביותר בישראל. אולם הגדולה אמיתית מגיע ענבל בפרקיו התנ"כיים - מלכת שבא, ובעיקר שי' רת דבורה - בהם מתמוזג הטכסט התנ"כי ה' גהרה, הנקרא ומושר בעברית אמיתית ומר' היבת אוזן, עם ריקוד ותנועה המעלים בלב הצופה את האמונה שאולי באמת כך רקדו ונעו העברים הקדומים. תענוג אסתטי להאזין לדברי הקריינית, לראות את מרגלית עובד (דבורה), להקשיב למוסיקה.

ענבל שוב אינו זקוק לחיבה המיוחדת וה' סלחנית השמורה ליצירות מקומיות, שהיא מעין מכס-מגן תרבותי. הוא יכול להתחרות בשוק התרבות עם כל ההופעות הזרות ב' כוחו התרבותי העצמי. אולי אין זה מקרה שהיצירה העברית הראשונה המסוגלת לכך נושאת עליה את החותם המובהק של תרבות שמית, הממוגת בקרבה לא רק את העבר עם ההווה, אלא גם את העברי עם הערבי, ואת הסהר הפורה עם דרום חצי-האי ערב.

מאחורי הקלעים

סדום סיטי?

מחזות מקוריים נוספים יוקראו בקרוב בתיאטרון הקאמרי. המחזה הבא, אחרי על גג פתוח (ראת תיאטרון), יהיה כנראה סדום סיטי של בנימין גלאי. מחזה זה הוגש להצגה לכל התיאטרונים בישראל והם סרכו לקבלו. גלאי עצמו נמצא במצב מלחמה עם כל הנהלות התיאטרונים, בגלל סירובם. הפעם תינתן הנהלת הקאמרי הזדמנות נאותה לקהל עצמו לשפוט בינה לבין גלאי... **פועלי הבמחה** של תיאטרון הבימה חגגו השבוע את נצחונם. הנהלת התיאטרון הורתה להם לבוא להצגות הבכור, על מנת להיות נוכחים בעת פעולתו של הצהת הסכני שהובא במיוחד מארצות הברית, וללמוד מהשיגיו האמריקאים בשטח זה. כבר בערב התיאטרון נוכחו הפועלים המקומיים לדעת כי שיטות העבודה של האמריקאים הן מיושנות ביותר. גם הנהלת התיאטרון חזרה בה מרצונה לר' כוש את הצידו שהביאה אתה לתקת הבכור, אחרי שהתברר שהצידו הישראלי חדיש יותר.

תיאטרון

יאור של מליצות

הבכור מוכיח שקשה להתחרות עם ה' תנ"ך. הפרקים בספר שמות, המתארים את יציאת מצרים, כתובים בפשטות חותכת כזאת, ללא מילה מיותרת ומבלי להחסיר אף פרט חשוב אחד, עד שכל המוסיף גורע. כריסטופר פריי אינו יוצא מכלל זה.

קשה לקרוא ליצירה זו בשם מחזה - כשם שקשה לקרוא לאירוע זה של ועדת' העשור בשם הצגה. על הבמה כמעט ולא קורה כלום. אנשים עולים, מקלמים משפטים רבייהוד ודלי-תוכן באנגלית נהדרת, ויורדים. התוכן רדוד מדי כדי לפצות על חוסר עלילה, והעלילה רדודה מדי כדי לפצות על חוסר תוכן פילוסופי אמיתי.

התוספת של פריי לספר הספרים מתרכזת מסביב לשתי דמויות: רעמסס, בן פרעה, ושנדי, בן מרים. רעמסס רוצה לעזור למדור' כאים, מבקש מפרעה לשחרר את היהודים - ובכל זאת הוא נקטל עליידי מלאך אלוהים, יחד עם כל בני מצרים הבכורים. שנדי בן מרים (ובמצאותו בן מאיר וייסגאל) הוא מעין קאפו קודם - יהודי הוזכה לדרגת קצונה בס. ס. המצרי ומכה יהודים, ונספה גם הוא עם בכורות מצרים.

לעומת גדולת הסיפור המקורי, נראה כל זה מיותר למדי. לעומת זאת לא מיותר בסיפור מה שהחסיר פריי: אלוהים. הכוח העליון, אל קנא ונוקם, גיבור העלילה ה' מקורית, הופך בידי פריי לעוזר-משנה של משה. במקום הדירקט הקדול אלוהים-פרעה, בא הדירקט משה-פרעה. אהרון הפך לדמות עלובה שתפקידה בלתי-ברור. מרים היא סמ' טוט. מזור עוד יותר שפריי משתמש ביד רחבה במושג "יהודי", שגולדו רק כעבור כמעט אלף שנים. אחרי שהשבט הפך לעם, והעם הפך לעדה דתית.

ביאור זה של מלל, שוחים אנתוני קחיל (בתפקיד משה) וקתרין קורנל (באחות פרי' עה) בכשרון עלילי - אולם גם הם אינם יכולים להפוך את דייסת המליצות לגוף של בשר ודם. כאשר יוצא הקהל (שברובו אינו מבין אלא שברי משפטים) מן האולם של בית-הבימה, יכול לעלות על דעתו הרעיון האפיקורסי שהיה טוב יותר (וגם זול יותר) אילו עלו קחייל וקורנל על הבמה וקראו פשוט את פרקי התנ"ך המקוריים.

עראק במקום וויסקי

עיד גג פתוח (התיאטרון הקאמרי, ערב המחזה המקורי) - הוא שמו של מחזה בלתי מקורי ביותר, בתוכנו ובצורתו. דויק (אריה לביא) הוא בעלה השחקן ה' ספרדי של יעל (אורנה פורת) הצעירה האש' כנויה מירושלים. הגברת ברגמן (אורה עיזו) היא אמה היקית של יעל, ורפי הוא חתם הצבר של יעל ודויק. השחקנית ההונגריה ורה (בתיה לנצט) היא דירת-המשנה של יעל ודויק, ואוטו (יהודה פוקס) הוא בעלה ההונ' גרי הולמד באולפן.

כשנסתימו שתי מערכות על גג פתוח, שהוקראו עם תפאורה סמלית בלבד ועם הרבה כשרון כפי כמה משחקני הטובים של הקאמרי, נשארו הצופים באולם כש"למהז' תלוי להם על קצה לשונם. אברהם ארצי, סופר המחזה שהעתיק בינתיים את מושבה לארצות-הברית, התמרר לספר על שחקן המופלה בתיאטרון רק בגלל עדתו, על קונפליקט הקיים כביכול בינו לבין אשתו מן העדה האחרת בגלל אותה סיבה, ועל עוד אשה ובעל, הרבים ביניהם, בלי כל סיבה כלל. "זה לא אוכל, זה לבניה", אומר אוטו לחרה, באחת הרפליקות המתרחשת ביניהם על גג ביתם הפתוח של דויק ויעל. "זה לא מחזה, זה לא כלום", אמרו הצופים באולם. **חצי עולם של עור.** הפעם נתן ה'

תיאטרון הקאמרי את רשות הדיבור לצופים, עוד לפני שהמבקרים המקצועיים הספיקו להגיב לבתיהם. "צריך לשאול את הסופר מדוע הוא כחר דחקא בשחקן מעדה מזרחית", שאל בתוקף, אלפרד שמואל, בוגר האוניבר' סיטה בירושלים. "לא היה במחזה ובדמותו של דויק שום דבר שיבדיל אותו לעינינו מכל שחקן אחר, בן כל עדה אחרת, דויק דחקא מדוע הוא שותה אצל אברהם ארצי עראק, במקום וויסקי?"

לא היתה זו השאלה היחידה שהתעוררה. צופה מבוגר, יגאל רוזנבאום מתל-אביב, עלה על הבימה אחרי אלפרד שמואל: "מדוע דחקא מחזה כזה עכשיו? למה לעזור ולנפח בעיה שאינה קיימת כלל?" פיטר פריי, ה' במאי, ניסה להסביר, אם כי לא להצדיק,

10%
סכנונותיך

כתוח חלגיון

תסנו פרס"

בנק דיסקונט
לישראל
בע"מ